

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان
دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
گروه علوم تربیتی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی آموزشی

بررسی رابطه بین باورها و انتظارات جنسیتی معلمان با یادگیری کلامی، ریاضی و

اجتماعی دانش‌آموزان دبستانی در اصفهان و یزد در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹

استاد راهنما:

دکتر سیدمصطفی شریف خلیفه‌سلطانی

استاد مشاور:

دکتر سیدابراهیم میرشاه جعفری

پژوهشگر:

فاطمه‌السادات موسوی ندوشن

شهریورماه ۱۳۹۰

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات
و نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع این پایان‌نامه
متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان
دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
گروه علوم تربیتی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی آموزشی

خانم فاطمه السادات موسوی ندوشن

تحت عنوان

بررسی رابطه بین باورها و انتظارات جنسیتی معلمان با یادگیری کلامی، ریاضی و

اجتماعی دانش آموزان دبستانی شهر اصفهان و یزد در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹

در تاریخ ۹۰/۱۶/۲۲ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

۱- استاد راهنمای پایان‌نامه	دکتر مصطفی شریف	با مرتبه‌ی علمی استادیار	امضا
۲- استاد مشاور پایان‌نامه	دکتر سید ابراهیم میرشاه جعفری	با مرتبه‌ی علمی دانشیار	امضا
۳- استاد داور داخل گروه	دکتر حسنعلی نصرآبادی	با مرتبه‌ی علمی دانشیار	امضا
۴- استاد داور خارج از گروه	دکتر لطفعلی عابدی	با مرتبه‌ی علمی دانشیار	امضا

امضای مدیر گروه

پاس

پروردگارم را که هرگز از توان قاصر بنده اش در عبادت او مایوس نکشت و آسمان لطفش چتر بهم تم شد.
درد بی کران خودنثار خانواده ام که در مسیر تحصیل همواره مشوق و پشتیبان من بودند و هر زمان آرامش و شادی را برای من
فراهم کردند.

از خداوند منان برای استاد گرامی ام، دکتر شریف که در این پژوهش راهنما و همراه من بودند شادکامی و موفقیت روز افزون
خواهانم.

از راهنمایی های کران قدر استاد بزرگوار، دکتر میرشاه جعفری تقدیر و تشکر ویژه دارم.
از اساتید عالی قدر گروه علوم تربیتی که عسال افتخار نگردی ایشان را داشته ام، دکتر نیلی، دکتر ریاضت دار، دکتر
شرفیان، دکتر زمانی تشکر می کنم و سلامتی و شادی را برای این عزیزان آرزو مندم.

تقدیم به مادر او که

گرمی مهرش سخط سخط بهرام بود

تقدیم به پدر او که

مفهوم زیستن را با ایشار و استادگی برایم معنا کرد

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه بین باورها و انتظارات جنسیتی معلمان با یادگیری کلامی، ریاضی و اجتماعی دانش‌آموزان در دو شهر اصفهان و یزد در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ بوده است. روش پژوهش توصیفی-هم‌بستگی و جامعه‌ی آماری شامل معلمان زن دو شهر اصفهان و یزد به تعداد ۴۱۳۱ نفر بوده است که با توجه به گسترده بودن جامعه‌ی آماری از بین آن‌ها ۳۳۰ نفر به عنوان نمونه و با روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای (اصفهان) و طبقه‌ای (یزد) انتخاب گردیده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها معدل کلاسی دانش‌آموزان در سه درس بخوانیم و بنویسیم، ریاضی و علوم اجتماعی و پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته بوده است. ضریب پایایی پرسش‌نامه‌ی باور جنسیتی ۰/۸۸ و پایایی پرسش‌نامه‌ی انتظار جنسیتی ۰/۹۶ برآورد گردیده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۱۸، ضریب همبستگی رتبه‌ای کندال، ضریب وی کرامر، آزمون مجذور کای و رگرسیون استفاده شده است. نتیجه‌ها نشان داده است که بین باورها و انتظارات جنسیتی و پیش‌رفت تحصیلی در سه نوع یادگیری کلامی، ریاضی و اجتماعی رابطه‌ی معنادار وجود ندارد، اما معلمان اصفهانی در سه یادگیری کلامی، ریاضی و اجتماعی، باور جنسیتی بالاتری نسبت به معلمان یزدی داشته‌اند. بررسی میانگین بعدهای باورهای جنسیتی نشان داده است که معلمان به ترتیب در یادگیری کلامی، اجتماعی و ریاضی بیش‌ترین باور جنسیتی را نسبت به دانش‌آموزان دختر داشته‌اند. همچنین معلمان اصفهانی، نسبت به معلمان یزدی انتظار جنسیتی بالاتری نسبت به دانش‌آموزان دختر، داشته‌اند. معلمان به ترتیب در یادگیری اجتماعی، کلامی و ریاضی بیش‌ترین انتظار جنسیتی را از دختران داشته‌اند.

کلیدواژه‌ها: باور جنسیتی، انتظار جنسیتی، یادگیری کلامی، یادگیری ریاضی، یادگیری اجتماعی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

۱	مقدمه.....
۳	۱-۱- شرح و بیان مساله پژوهشی.....
۶	۱-۲- اهمیت و ارزش پژوهش.....
۸	۱-۳- هدف‌های پژوهش.....
۸	۱-۴- فرضیه‌های پژوهش.....
۹	۱-۵- تعریف واژه‌ها.....
۹	۱-۵-۱- تعریف‌های مفهومی.....
۱۰	۱-۵-۲- تعریف‌های عملیاتی.....

فصل دوم: ادبیات پژوهش

۱۱	مقدمه.....
۱۱	۲-۱- آموزش و پرورش دوره‌ی ابتدایی.....
۱۲	۲-۱-۱- اهمیت دوره‌ی ابتدایی.....
۱۳	۲-۱-۲- ویژگی‌های دانش‌آموزان در دوره‌ی ابتدایی.....
۱۵	۲-۲- جنسیت.....
۱۷	۲-۲-۱- نظریه‌های مرتبط با جنسیت.....
۱۹	۲-۲-۲- باورها و انتظارات جنسیتی معلمان.....
۲۷	۲-۳- یادگیری.....
۲۷	۲-۳-۱- دست‌آوردهای یادگیری.....
۲۸	۲-۳-۲- عواملی که بر یادگیری تاثیر می‌گذارد.....
۲۸	۲-۳-۳- یادگیری کلامی.....
۳۵	۲-۳-۴- یادگیری ریاضی.....
۴۱	۲-۳-۵- یادگیری اجتماعی.....
۴۵	۲-۴- پژوهش‌های انجام شده.....
۴۵	۲-۴-۱- پژوهش‌های خارجی.....
۴۹	۲-۴-۲- پژوهش‌های داخلی.....

۵۲.....۵-۲- خلاصه فصل.....

فصل سوم: روش‌شناسی پژوهش

۵۳.....مقدمه.....

۵۳.....۳-۱- روش پژوهش.....

۵۴.....۳-۲- جامعه‌ی آماری پژوهش.....

۵۵.....۳-۳- نمونه و روش نمونه‌گیری.....

۵۵.....۳-۳-۱- برآورد حجم نمونه.....

۵۶.....۳-۳-۲- روش نمونه‌گیری.....

۵۶.....۳-۴- روش گردآوری اطلاعات.....

۵۶.....۳-۵- ابزارهای پژوهش.....

۵۶.....۳-۵-۱- پرسش‌نامه.....

۵۷.....۳-۵-۲- اجزای پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته.....

۵۸.....۳-۵-۳- میانگین.....

۵۸.....۳-۶- پایایی پرسش‌نامه.....

۵۸.....۳-۷- روایی پرسش‌نامه.....

۵۹.....۳-۸- فرایند جمع‌آوری داده‌ها.....

۵۹.....۳-۹- شیوه‌ی تجزیه و تحلیل داده‌ها.....

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۶۱.....مقدمه.....

۶۲.....۴-۱- بررسی وضعیت دموگرافیک پاسخ‌گویان.....

۶۸.....۴-۲- توصیف داده‌ها.....

۴-۳- فرضیه‌ی اول پژوهش: بین باورهای جنسیتی معلمان و یادگیری کلامی دانش‌آموزان رابطه‌ی

معنادار وجود دارد.....۸۲

۴-۴- فرضیه‌ی دوم: بین باورهای جنسیتی معلمان و یادگیری ریاضی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار

وجود دارد.....۸۳

۴-۵- فرضیه‌ی سوم: بین باورهای جنسیتی معلمان و یادگیری اجتماعی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار

وجود دارد.....۸۴

عنوان

صفحه

- ۴-۶- فرضیه‌ی چهارم: بین انتظارهای جنسیتی معلمان و یادگیری کلامی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار وجود دارد. ۸۵
- ۴-۷- فرضیه‌ی پنجم: بین انتظارهای جنسیتی معلمان و یادگیری ریاضی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار وجود دارد. ۸۶
- ۴-۸- فرضیه‌ی ششم: بین انتظارهای جنسیتی معلمان و یادگیری اجتماعی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار وجود دارد. ۸۷
- ۴-۹- فرضیه‌ی هفتم: بین یادگیری کلامی، ریاضی و اجتماعی دانش‌آموزان بر اساس عامل‌های جمعیت‌شناختی (شهر، سابقه‌ی خدمت، مدرک تحصیلی) تفاوت معنادار وجود دارد. ۸۸
- ۴-۹-۱- بین یادگیری کلامی دانش‌آموزان بر مبنای شهر تفاوت معنادار وجود دارد. ۸۸
- ۴-۹-۲- بین یادگیری ریاضی دانش‌آموزان بر مبنای شهر تفاوت معنادار وجود دارد. ۸۸
- ۴-۹-۳- بین یادگیری اجتماعی دانش‌آموزان بر مبنای شهر تفاوت معنادار وجود دارد. ۸۹
- ۴-۹-۴- بین سابقه‌ی خدمتی معلمان و یادگیری کلامی دانش‌آموزان تفاوت معنادار وجود دارد. ۹۰
- ۴-۹-۵- بین سابقه‌ی خدمتی معلمان و یادگیری ریاضی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار وجود دارد. ۹۱
- ۴-۹-۶- بین سابقه‌ی خدمتی معلمان و یادگیری اجتماعی دانش‌آموزان تفاوت معنادار وجود دارد. ۹۲
- ۴-۹-۷- بین مدرک تحصیلی معلمان و یادگیری کلامی دانش‌آموزان تفاوت معنادار وجود دارد. ۹۳
- ۴-۹-۸- بین مدرک تحصیلی معلمان و یادگیری ریاضی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار وجود دارد. ۹۴
- ۴-۹-۹- بین مدرک تحصیلی معلمان و یادگیری اجتماعی دانش‌آموزان تفاوت معنادار وجود دارد. ۹۵
- ۴-۱۰-۱- رگرسیون ۹۶
- ۴-۱۰-۱- یادگیری کلامی ۹۶
- ۴-۱۰-۲- یادگیری ریاضی ۱۰۰
- ۴-۱۰-۳- یادگیری اجتماعی ۱۰۴

فصل پنجم: بحث و تفسیر نتیجه‌ها

- مقدمه ۱۰۵
- ۵-۱- خلاصه پژوهش ۱۰۵
- ۵-۲- بحث در نتیجه‌ها ۱۰۶
- ۵-۲-۱- یافته‌های دموگرافیک ۱۰۶
- ۵-۲-۲- بحث در مورد فرضیه‌های پژوهش ۱۰۶

عنوان	صفحه
۳-۵- محدودیت‌های پژوهش.....	۱۱۳
۴-۵- پیشنهادهای کاربردی.....	۱۱۳
۱-۴-۵- پیشنهادی کاربردی در مورد مولفه‌های باور جنسیتی معلمان و یادگیری کلامی، ریاضی و اجتماعی.....	۱۱۳
۲-۴-۵- پیشنهادی کاربردی در مورد مولفه‌های انتظار جنسیتی معلمان و یادگیری کلامی، ریاضی و اجتماعی.....	۱۱۴
۳-۴-۵- پیشنهادهای کاربردی به تفکیک فرضیه‌ها.....	۱۱۵
۵-۵- پیشنهادهای پژوهشی.....	۱۱۶
منابع و مأخذ.....	۱۱۷

فهرست شکل‌ها

عنوان	صفحه
شکل ۱-۲ رابطه‌ی باورهای جنسیتی معلمان با یادگیری.....	۲۶
شکل ۱-۴ توزیع درصدی جمعیت نمونه بر اساس شهر.....	۶۲
شکل ۲-۴ توزیع جمعیت نمونه بر حسب سابقه خدمت.....	۶۳
شکل ۳-۴ توزیع درصدی مدرک تحصیلی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۶۴
شکل ۴-۴ توزیع درصدی سطح یادگیری کلامی کلاس جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۶۵
شکل ۵-۴ توزیع درصدی سطح یادگیری ریاضی کلاس جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۶۶
شکل ۶-۴ توزیع درصدی سطح یادگیری اجتماعی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۶۷
شکل ۷-۴ توزیع درصدی سطح باورهای جنسیتی یادگیری کلامی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۶۹
شکل ۸-۴ توزیع درصدی سطح باورهای جنسیتی یادگیری ریاضی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۷۱
شکل ۹-۴ توزیع درصدی سطح باورهای جنسیتی یادگیری اجتماعی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۷۳
شکل ۱۰-۴ توزیع درصدی سطح باورهای جنسیتی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۷۴
شکل ۱۱-۴ توزیع درصدی سطح انتظارهای جنسیتی یادگیری کلامی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۷۶
شکل ۱۲-۴ توزیع درصدی سطح انتظارهای جنسیتی یادگیری ریاضی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۷۸
شکل ۱۳-۴ توزیع درصدی سطح انتظارهای جنسیتی یادگیری اجتماعی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۸۰
شکل ۱۴-۴ توزیع درصدی سطح انتظارهای جنسیتی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۸۱
شکل ۱۵-۴.....	۹۷
شکل ۱۶-۴.....	۹۷
شکل ۱۷-۴.....	۹۸
شکل ۱۸-۴.....	۹۸
شکل ۱۹-۴.....	۹۹
شکل ۲۰-۴.....	۱۰۱
شکل ۲۱-۴.....	۱۰۱
شکل ۲۲-۴.....	۱۰۲
شکل ۲۳-۴.....	۱۰۲
شکل ۲۴-۴.....	۱۰۳
شکل ۲۵-۴.....	۱۰۴

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۳ توزیع فراوانی جامعه‌ی آماری بر حسب شهر و ناحیه‌های آموزش و پرورش	۵۵
جدول ۲-۳ توزیع فراوانی نمونه‌ی آماری بر حسب شهر و ناحیه‌های آموزش و پرورش	۵۶
جدول ۳-۳ نمره‌گذاری طیف لیکرت پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته	۵۸
جدول ۴-۳ ضریب آلفای کرونباخ برای سازه‌های پرسشنامه	۵۹
جدول ۱-۴ توزیع فراوانی جمعیت نمونه بر حسب شهر محل تدریس	۶۲
جدول ۲-۴ توزیع درصدی سابقه‌ی خدمت جمعیت نمونه بر حسب شهر محل تدریس	۶۳
جدول ۳-۴ توزیع درصدی مدرک تحصیلی جمعیت نمونه بر حسب شهر محل تدریس	۶۴
جدول ۴-۴ توزیع درصدی سطح یادگیری کلامی جمعیت نمونه بر حسب شهر محل تدریس	۶۵
جدول ۵-۴ توزیع درصدی سطح یادگیری ریاضی جمعیت نمونه بر حسب شهر محل تدریس	۶۶
جدول ۶-۴ توزیع درصدی سطح یادگیری اجتماعی جمعیت نمونه بر حسب شهر محل تدریس	۶۷
جدول ۷-۴ توزیع درصدی پاسخ جمعیت نمونه به گویه‌های باورهای جنسیتی یادگیری کلامی بر حسب شهر محل تدریس بیان	۶۸
جدول ۸-۴ توزیع درصدی سطح باورهای جنسیتی یادگیری کلامی جمعیت نمونه بر حسب شهر	۶۹
جدول ۹-۴ توزیع درصدی پاسخ جمعیت نمونه به گویه‌های باورهای جنسیتی یادگیری ریاضی بر حسب شهر محل تدریس	۷۰
جدول ۱۰-۴ توزیع درصدی سطح باورهای جنسیتی یادگیری ریاضی جمعیت نمونه بر حسب شهر	۷۱
جدول ۱۱-۴ توزیع درصدی پاسخ جمعیت نمونه به گویه‌های باورهای جنسیتی یادگیری اجتماعی بر حسب شهر	۷۲
جدول ۱۲-۴ توزیع درصدی سطح باورهای جنسیتی یادگیری اجتماعی جمعیت نمونه بر حسب شهر	۷۳
جدول ۱۳-۴ توزیع درصدی سطح باورهای جنسیتی کل جمعیت نمونه بر حسب شهر	۷۴
جدول ۱۴-۴ توزیع درصدی پاسخ جمعیت نمونه به گویه‌های انتظارهای جنسیتی یادگیری کلامی بر حسب شهر	۷۵
جدول ۱۵-۴ توزیع درصدی سطح انتظارهای جنسیتی یادگیری کلامی جمعیت نمونه بر حسب شهر	۷۶
جدول ۱۶-۴ توزیع درصدی پاسخ جمعیت نمونه به گویه‌های انتظارهای جنسیتی یادگیری ریاضی بر حسب شهر	۷۷
جدول ۱۷-۴ توزیع درصدی سطح انتظارهای جنسیتی یادگیری ریاضی جمعیت نمونه بر حسب شهر	۷۸

عنوان

صفحه

جدول ۴-۱۸ توزیع درصدی پاسخ جمعیت نمونه به گویه‌های انتظارهای جنسیتی یادگیری اجتماعی بر حسب شهر.....	۷۹
جدول ۴-۱۹ توزیع درصدی سطح انتظارات جنسیتی یادگیری اجتماعی جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۸۰
جدول ۴-۲۰ توزیع درصدی سطح انتظارهای جنسیتی کل جمعیت نمونه بر حسب شهر.....	۸۱
جدول ۴-۲۱ جدول تقاطعی متغیرهای باورهای جنسیتی و یادگیری کلامی بر حسب شهر.....	۸۲
جدول ۴-۲۲ بررسی رابطه‌ی بین باورهای جنسیتی و یادگیری کلامی بر حسب شهر.....	۸۲
جدول ۴-۲۳ جدول تقاطعی متغیرهای باورهای جنسیتی و یادگیری ریاضی بر حسب شهر.....	۸۳
جدول ۴-۲۴ بررسی رابطه‌ی بین باورهای جنسیتی و یادگیری ریاضی بر حسب شهر.....	۸۳
جدول ۴-۲۵ جدول تقاطعی متغیرهای باورهای جنسیتی و یادگیری اجتماعی بر حسب شهر.....	۸۴
جدول ۴-۲۶ بررسی رابطه‌ی بین باورهای جنسیتی و یادگیری اجتماعی بر حسب شهر.....	۸۴
جدول ۴-۲۷ جدول تقاطعی متغیرهای انتظارهای جنسیتی و یادگیری کلامی بر حسب شهر.....	۸۵
جدول ۴-۲۸ بررسی رابطه‌ی بین انتظارهای جنسیتی و یادگیری کلامی بر حسب شهر.....	۸۵
جدول ۴-۲۹ جدول تقاطعی متغیرهای انتظارهای جنسیتی و یادگیری ریاضی بر حسب شهر.....	۸۶
جدول ۴-۳۰ بررسی رابطه‌ی بین انتظارهای جنسیتی و یادگیری ریاضی بر حسب شهر.....	۸۶
جدول ۴-۳۱ جدول تقاطعی متغیرهای انتظارهای جنسیتی و یادگیری اجتماعی بر حسب شهر.....	۸۷
جدول ۴-۳۲ بررسی رابطه‌ی بین انتظارهای جنسیتی و یادگیری اجتماعی بر حسب شهر.....	۸۷
جدول ۴-۳۳ جدول تقاطعی متغیرهای شهر محل سکونت و یادگیری کلامی.....	۸۸
جدول ۴-۳۴ بررسی رابطه‌ی بین شهر محل سکونت و یادگیری کلامی.....	۸۸
جدول ۴-۳۵ جدول تقاطعی متغیرهای شهر محل سکونت و یادگیری ریاضی.....	۸۸
جدول ۴-۳۶ بررسی رابطه‌ی بین شهر محل سکونت و یادگیری ریاضی.....	۸۹
جدول ۴-۳۷ جدول تقاطعی متغیرهای شهر محل سکونت و یادگیری اجتماعی.....	۸۹
جدول ۴-۳۸ بررسی رابطه‌ی بین شهر محل سکونت و یادگیری اجتماعی.....	۸۹
جدول ۴-۳۹ جدول تقاطعی متغیرهای سابقه‌ی خدمتی معلمان و یادگیری کلامی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۰
جدول ۴-۴۰ بررسی رابطه‌ی بین سابقه‌ی خدمتی معلمان و یادگیری کلامی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۰
جدول ۴-۴۱ جدول تقاطعی متغیرهای سابقه‌ی خدمتی معلمان و یادگیری ریاضی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۱

عنوان

صفحه

جدول ۴-۴۲ بررسی رابطه‌ی بین سابقه‌ی خدمتی معلمان و یادگیری ریاضی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۱
جدول ۴-۴۳ جدول تقاطعی متغیرهای سابقه‌ی خدمتی معلمان و یادگیری اجتماعی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۲
جدول ۴-۴۴ بررسی رابطه‌ی بین سابقه‌ی خدمتی معلمان و یادگیری اجتماعی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۲
جدول ۴-۴۵ جدول تقاطعی متغیرهای مدرک تحصیلی معلمان و یادگیری کلامی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۳
جدول ۴-۴۶ بررسی رابطه‌ی بین مدرک تحصیلی معلمان و یادگیری کلامی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۳
جدول ۴-۴۷ جدول تقاطعی متغیرهای مدرک تحصیلی معلمان و یادگیری ریاضی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۴
جدول ۴-۴۸ بررسی رابطه‌ی بین مدرک تحصیلی معلمان و یادگیری ریاضی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۴
جدول ۴-۴۹ جدول تقاطعی متغیرهای مدرک تحصیلی معلمان و یادگیری اجتماعی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۵
جدول ۴-۵۰ بررسی رابطه‌ی بین مدرک تحصیلی معلمان و یادگیری اجتماعی دانش‌آموزان بر حسب شهر.....	۹۵
جدول ۴-۵۱ احتمال عالی بودن یادگیری کلامی.....	۹۶
جدول ۴-۵۲ احتمال متوسط بودن یادگیری کلامی.....	۹۹
جدول ۴-۵۳ احتمال عالی بودن یادگیری ریاضی.....	۱۰۰
جدول ۴-۵۴ احتمال متوسط بودن یادگیری ریاضی.....	۱۰۳
جدول ۴-۵۵ احتمال عالی بودن یادگیری اجتماعی.....	۱۰۴
جدول ۴-۵۶ احتمال متوسط بودن یادگیری کلامی.....	۱۰۴

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

آموزش و پرورش در دوره‌ی دبستانی جایگاه حساس و ارزشمندی دارد، چرا که سال‌های اولیه‌ی کودکی دارای اهمیت فراوانی است، کودکان از محیط خانه یا پیش‌دبستانی وارد دنیای مدرسه می‌شوند، با افراد جدید و حادثه‌های نو برخورد و با آنها ارتباط برقرار می‌کنند. دوره‌ی دبستان، اولین مرحله‌ی آموزش و پرورش عمومی محسوب می‌شود که کودکان شش تا ده ساله وارد این دوره می‌شوند و آموزش می‌بینند. تعلیم مفهوم‌های اساسی، بیداری ذوق و تربیت اجتماعی و خوی و خصلت که بر اخلاق مبتنی بر قاعده استوار است، از اصول آموزش و پرورش دوره‌ی دبستان است (صافی، ۱۳۷۹: ۸۳). شکل‌گیری شخصیت و رشد افراد در این دوره به شکل بارزتری صورت می‌گیرد. در این دوره فرصت علم‌آموزی، تربیت و یادگیری شیوه‌ی ارتباط با دیگران و مشارکت گروهی برای کودک فراهم می‌شود و به تدریج استعدادهای کودک شکوفا می‌شود. با توجه به ضرورت وجود خواندن و نوشتن، حساب کردن در شرایط موجود، بهره‌گیری از آموزش ابتدایی به صورت رایگان و عادلانه امری ضروری است. این دوره پایه و اساسی برای دوره‌های آموزشی بعدی محسوب می‌شود، پس سرمایه‌گذاری در دوره‌ی ابتدایی و توجه به ارتقای کمی و کیفی زمینه‌های گوناگون آن لازم است.

کودکان در سن شش تا ده ساله در مرحله‌ی عملیات عینی، توصیفی پیازه^۱ قرار دارند. در این مرحله از خودمداری کودکان کاسته می‌شود، کودکان شروع به تفکر قیاسی می‌کنند، توانایی درک مفهوم‌ها، طبقه‌بندی آن و نگاه‌داری ذهنی را پیدا می‌کنند. در طول سال‌های دبستان توجه‌گزینشی‌تر و برنامه‌دار می‌شود. کودکان در این سن دارای حافظه‌ی قوی هستند، به یادگیری علاقه دارند و یادگرفتن نحوه‌ی یادگیری را در خود پرورش می‌دهند. کنجکاوی آنها هدف‌مدار است و باید این کنجکاوی را تقویت کرد. دانش‌آموزان در دوره‌ی دبستانی در مرحله‌ی سخت‌کوشی در برابر حقارت توصیفی اریکسون^۲ قرار دارند. تمام تلاش آن‌ها بر این است که ثابت کنند بزرگ شده‌اند و می‌توانند. سرعت رشد دختران در این مرحله، از پسران بیشتر است و در پایان این دوره علائم بلوغ به تدریج در دختران نمایان می‌گردد.

اندیشه‌هایی که در ذهن فرد در حال رشد در مورد جنسیت^۳ و نقش‌های جنسیتی شکل می‌گیرد، جهت‌دهنده‌ی انواع فعالیت، علائق و دستاوردهای بعدی اوست. در فرایند رشد پسران و دختران در اوایل دوره‌ی کودکی در برابر رفتارهای گوناگون تشویق و تنبیه می‌شوند و آن‌ها با مشاهده‌ی دیگران می‌آموزند که رفتار متناسب با جنسیتشان چیست. تصور می‌رود که اجتماعی شدن جنسیتی بی‌درنگ پس از تولد نوزاد آغاز می‌شود. کودکان هنجارها و توقعاتی را می‌آموزند و درونی می‌سازند که با جنس زیست‌شناختی آن‌ها مطابق و مناسب پنداشته می‌شود. بدین ترتیب، آن‌ها نقش‌های وابسته به جنس و هویت‌های زن و مرد متصل به آن را اخذ می‌کنند (گیدنز^۴، ۱۳۸۷: ۲۰۳). نقش‌های جنسیتی با شکل‌گیری کلیشه‌های جنسیتی^۵ و تحول هویت جنسیتی ارتباط دارد. کلیشه‌ها یا تصورات قالبی جنسیتی، اعتقادات و باورهای فرهنگی جامعه را در مورد آن‌چه باید نقش‌های جنسیتی باشند، منعکس می‌کند. این تصورها از نهادهایی چون خانواده و مدرسه آغاز می‌شود و به تدریج از کودکی تا بزرگسالی به افراد منتقل می‌شود. کودکان در سن چهار و پنج سالگی رفتارهای مناسب هر یک از دو جنس را می‌شناسند و با مجموعه‌ای از باورها و انتظارات جنسیتی که خانواده و همسالان در شکل‌گیری آن تاثیر داشته، وارد دنیای مدرسه می‌شوند. بیشتر اوقات مدرسه انتظارات و باورهای جنسیتی متفاوتی از دختر و پسر دارد و این باورها و انتظارات را تقویت می‌کند.

برنامه‌ی رسمی مدارس برای پسرها و دخترها هیچ‌گونه تفاوت سیستماتیکی ندارد، غیر از بازی‌هایی که بچه‌ها در آن شرکت می‌کنند. با این حال، چندین روزنه متعدد دیگر برای رسوخ تفاوت‌های جنسیتی در آموزش

1- Piaget
2- Erikson
3- Gender
4- Gidnes
5- Gender Stereotypes

و پرورش وجود دارد. این روزنه‌ها شامل توقعات معلم، مراسم مدرسه و سایر جنبه‌های برنامه‌ی درسی پنهان است. کتابهای درسی مدارس نیز به تداوم کلیشه‌های جنسیتی کمک می‌کنند. هرچند این وضعیت نیز در حال تغییر است. داستان‌هایی که در کتاب‌های ادبیات دبستان‌ها می‌آید غالباً پسرها را افرادی مبتکر و اهل عمل و مستقل تصویر می‌کند. در حالی که دخترها، اگر اثری از آن‌ها در این قصه‌ها باشد، منفعل‌ترند و تماشایی کارهای برادران خود هستند (گیدنز، ۱۳۸۷: ۷۴۶). از این طریق باورها و انتظارات جنسیتی به دانش‌آموزان منتقل می‌شود. پژوهش حاضر نیز در صدد تعیین رابطه بین باورها و انتظارات جنسیتی معلمان با یادگیری کلامی، ریاضی و اجتماعی دانش‌آموزان در دو شهر اصفهان و یزد می‌باشد.

۱-۱- شرح و بیان مساله پژوهشی

فرهنگ هر جامعه‌ای از طریق فرایند جامعه‌پذیری ویژگی‌های خاصی را برای دختر و پسر تعریف می‌کند و از دختر و پسر انتظارات متفاوتی دارد و خواهان آن است که دختر و پسر بر اساس نگرش‌های مرسوم رفتار کنند...

به طور کلی، از اصطلاح جنس^۱ برای اشاره به آن دسته از تفاوت‌های کالبدی و فیزیولوژیک استفاده می‌کنند که بدن مرد و زن را تعریف و مشخص می‌کنند. در مقابل، جنسیت به تفاوت‌های روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی مردها و زن‌ها مربوط می‌شود. جنسیت به افکار و مفاهیمی درباره‌ی مردانگی و زنانگی مربوط می‌شود که به صورت اجتماعی برساخته می‌شوند؛ و به ضرورت محصول مستقیم جنس زیست‌شناختی فرد نیست. تمایز میان جنس و جنسیت تمایزی بنیادی است چون بسیاری از تفاوت‌های میان زن‌ها و مردها، اصل و منشأ زیست‌شناختی ندارند (گیدنز، ۱۳۸۷: ۱۵۶).

دسته‌بندی افراد بر اساس عامل جنسیت، جنبه‌ی ضروری ادراک ما از دیگران را تحت تاثیر قرار می‌دهد. در مورد رفتار، صفات شخصیتی و سایر ویژگی‌های مردان و زنان مجموعه‌ای از باورهای مشترک وجود دارد که تحت عنوان کلیشه‌های جنسیتی تعریف می‌شود (هاید^۲، ۱۳۸۲: ۱۱۷). از ابتدای زندگی، کودکان با کلیشه‌های جنسیتی بمباران می‌شوند. این اطلاعات در کتاب‌ها و تلویزیون فراگیر و جاری است و از طریق انتظارات وابسته به جنس والدین، بزرگسالان و کودکان دیگر، به کودک منتقل می‌شود (گولومبوک^۳، ۱۳۷۸: ۴۵). باورهای جنسیتی^۴ کلیشه‌ای دو نوع باور جنسیتی زنانه و مردانه را شامل می‌شود. بر اساس این باورهای فرهنگی، برخی

1- Sex

2- Hyde

3- Golombok

4- Gender Beliefs

صفات، ویژگی‌های و رفتارها به صورت سنتی برای زنان و مردان مطلوب و مناسب شناخته می‌شود (ظهره‌وند، ۱۳۸۳: ۱۱۸).

بسیاری از نهادها مثل نظام آموزشی و رسانه‌های جمعی را می‌توان عامل‌های عمده اجتماعی شدن نامید. این نهادها در وادار ساختن مردم به فراگیری رفتارهای جنسیتی نقش اساسی دارند. موضوع دیگری که از اهمیت زیادی برخوردار است شیوه‌ی رفتاری است که هر جامعه‌ای برای اعضای خود معین می‌سازد. این که هر فرد متناسب چه کاری ساخته شده و از عهده‌ی چه کارهایی برمی‌آید، تا حد زیادی به جنسیت او مربوط می‌شود. اما این تنها ساختار اجتماعی نیست که رفتار انسان‌ها را شکل می‌دهد بلکه باور و تصور آن‌ها در مورد مرد و زن بودن نیز نقش مهمی در رفتار آن‌ها دارد (هولمز^۱، ۱۳۸۷: ۶۳).

والدین و جامعه از همان سنین ابتدایی با دخترها و پسرها به شکل متفاوتی برخورد می‌کنند. اگر چه تمامی دخترها و پسرها مطابق این کلیشه‌ها رفتار نمی‌کنند، اما کودکان در سنین ۴-۵ سالگی رفتارهای مناسب هر یک از جنسیت‌ها را می‌شناسد. بنابراین کودکان با مجموعه‌ای از باورهای جنسیتی درباره‌ی رفتارهای مناسب جنسیتی وارد مدرسه می‌شوند. غالباً مدرسه هم این باورها را تقویت می‌کند و تفاوت‌هایی را در دو جنس درباره‌ی انتظارات از شغل و حرفه ایجاد می‌کند (خسروی، ۱۳۸۲: ۲۳۴). باورها و انتظارات جنسیتی معلمان سوگیری‌های جنسیتی را پایدارتر می‌کند.

در ابتدای سال تحصیلی معلمان بر حسب جنسیت دانش‌آموزان و روابط اولیه با آن‌ها، انتظاراتی را به دست می‌آورند، سپس معلمان مطابق با انتظارات خود رفتار متفاوتی را با دانش‌آموزان در پیش می‌گیرند. به عنوان مثال در سطح دبستان اکثر معلمان انتظار دارند که دانش‌آموزان دختر مشکلات رفتاری کمتر و عملکرد تحصیلی بهتری داشته باشند، با این وجود رفتار دانش‌آموز می‌تواند بر انتظارات معلم اثرگذار باشد. این نکته دارای اهمیت است که انتظارات جنسیتی آموزگاران از استعدادها و دانش‌آموزان و زندگی آینده‌ی آن‌ها ممکن است به دانش‌آموزان انتقال داده شود و به وسیله‌ی آن‌ها درونی شود (بار^۲، ۱۳۸۳: ۹۵-۹۴). از سوی دیگر ممکن است باور معلم بر این باشد که ویژگی‌های خاصی برای دانش‌آموز دختر و پسر مطلوب است، بر این اساس باور جنسیتی او بر رفتار و انتظاراتش از دانش‌آموز دختر و پسر اثر می‌گذارد.

آموزش و پرورش در دوره‌ی ابتدایی بسیار مهم است، زیرا شکل‌گیری شخصیت و رشد همه‌جانبه‌ی فرد با تکیه بر رشد مفهوم‌ها و معنای اموری که کودک با آن روبه‌رو است، صورت می‌گیرد. ابتکار عمل کودکان

در این دوره، آن‌ها را با تجربیات تازه‌ی بسیاری مواجه می‌کند. به مرور که سال‌های دبستان را پشت سر می‌گذرانند، توانشان را صرف تسلط بر دانش و مهارت‌های فکری می‌کنند (سانتراک^۱، ۱۳۸۷: ۸۴). هدف آموزش و پرورش یادگیری است و واقعیت اساسی این است که پیشرفت‌های جامعه‌ی بشری در طی سالها بر اثر یادگیری بوده است. یادگیری نوعی توانایی است که آدمی مهارت‌ها، شایستگی‌ها و حل مساله‌های خود را از طریق آن به دست می‌آورد. از یادگیری تعریف‌های متعددی بیان شده است که معروفترین آن «فرایند ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است» می‌باشد (سیف، ۱۳۸۴: ۳۰). از طریق مشاهده‌ی تغییر در عملکرد فرد استنباط می‌کنیم یادگیری صورت گرفته است.

یادگیری کلامی نحوه‌ای است که دانش‌آموزان مطالب کلامی را یاد می‌گیرند (اسلاوین^۲، ۱۳۸۷: ۲۲۷). یکی از نظریه‌های معروف شناختی در این باره نظریه‌ی یادگیری معنی‌دار کلامی آزوبل است. این نظریه در اصل برای توجیه و تبیین مسائل یادگیری کلامی مربوط به مطالب درسی تدوین شده است (سیف، ۱۳۸۴: ۲۷۲).

یادگیری اجتماعی به معنی تغییر در رفتار است که در نتیجه‌ی تجربه یا تمرین به دست می‌آید (خسروی و همکاران، ۱۳۸۲: ۳۵). در رابطه با یادگیری اجتماعی بندورا، واضع نظریه‌ی یادگیری اجتماعی و شناختی، گفته است مردم نه به وسیله‌ی نیروهای درونی رانده می‌شوند، نه محرک‌های محیطی آن‌ها را به عمل سوق می‌دهد، بلکه کارکردهای روانشناختی بر حسب یک تعامل دو جانبه بین شخص و عامل‌های تعیین‌کننده‌ی محیطی تبیین می‌شوند (سیف، ۱۳۸۴: ۲۸۱). افراد باورهای شخصی دارند که آن‌ها را توانا می‌سازد تا تفکرها، احساس‌ها و رفتارشان را کنترل کند و این باورها بر رفتار انسان می‌گذارد (شهنی ییلاق و همکاران، ۱۳۸۲: ۱۰۲). بافت‌های اجتماعی با تکرار پیام‌های جنسیتی، باورها و ارزش‌های فرد و نیز جهت‌گیری فکری او را در برخورد با نقش‌های جنسیتی و عدم تساوی جنسیتی شکل و تغییر شکل می‌دهند (هاشمی و شهرآرای، ۱۳۸۷: ۲۸). دانش‌آموزان در مقطع تحصیلی ابتدایی از پایه‌ی سوم تا پنجم درس تعلیمات اجتماعی را می‌گذرانند. تعلیمات اجتماعی عبارت است از آماده‌سازی افراد برای زندگی و تربیت شهروند مطلوب. درس مطالعات اجتماعی، درسی است که از طریق آن، دانش‌آموزان بعدهای مختلف زندگی اجتماعی را بررسی می‌کنند تا قابلیت‌های شهروندی همه‌جانبه برای زندگی به دست بیاورند. این درس به عنوان یک حوزه اساسی یادگیری بر محور کنش متقابل آدمیان با یکدیگر و با محیطی که در آن به سر می‌برند - در روند زمانی - استوار است. به طوری که می‌توان ادعا نمود